

शेतपिकास धोकादायक ठरलेल्या रानडुक्कर
व रोही यांचा बंदोबस्त करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक :- डब्ल्युएलपी ०८१४/प्र.क्र.१८६/फ-१

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२

दिनांक :- २२ जुलै, २०१५.

प्रस्तावना :-

शासन पत्र दिनांक ०२.०९.२०१४ अन्वये शेतपिकास धोकादायक ठरलेल्या रानडुक्कर व रोही यांचा बंदोबस्त करण्याबाबत मार्गदर्शक सूचना जारी करण्यात आल्या होत्या. बंदुकीद्वारे शिकार करण्यासाठी अनुभवी व्यक्ती न मिळणे, पारध करण्यासाठी लागणारा खर्च शेतक-याला स्वतः वहन करावा लागणे व पारध केल्यानंतर रानडुक्कर व रोहीचे मृत शरीर / अवयव सरकार जमा होणे, वनपरिक्षेत्र अधिकारी यांना वन्यप्राणी विल्हेवाट करण्याबाबत अधिकार नसणे इत्यादी मुळे पारध करण्याची सदर कार्यपद्धती व्यवहार्य ठरत नाही असे शासनाच्या निर्दर्शनास आले आहे.

तसेच राज्य वन्यजीव मंडळाच्या दिनांक २२.०६.२०१५ रोजीच्या नवव्या बैठकीत रोही व रानडुक्कर प्राण्यांच्या पारध करण्याबाबत सुलभीकरण करण्याच्या दृष्टीने सविस्तर चर्चा झाली व त्या अनुषंगाने सुलभीकरण करण्यासाठी सुधारीत सूचना जारी करण्यास मंडळाने मान्यता दिली.

शासन परिपत्रक :-

वरील विवेचनाच्या अनुषंगाने सुधारित मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. तरी आता खालीलप्रमाणे सुधारीत मार्गदर्शक सूचना निर्गमीत करण्यात येत आहेत :-

- १) रानडुक्कर किंवा रोही या वन्यप्राण्यांपासून शेतपिकांचे नुकसान होत असल्याची तक्रार शेतकऱ्यांनी संबंधीत वनक्षेत्रपाल यांचेकडे अर्ज देऊन पोचपावती प्राप्त करावी.
- २) उपरोक्त तक्रार प्राप्त झाल्यानंतर संबंधीत वनक्षेत्रपाल यांनी शहानिशा करून रानडुक्कर किंवा रोही पारध करण्याबाबत परवाना २४ तासाच्या आंत निर्गमित करावा. जर २४ तासाच्या आत परवाना दिला नाही किंवा नाकारला नाही तर अर्जदाराला परवाना देण्यात आलेला आहे असे गृहीत धरून पारध करण्याची मुभा राहील.
- ३) राष्ट्रीय उद्याने, अभयारण्य, व्याघ्र प्रकल्प, संवर्धन राखीव क्षेत्रात कुठल्याही परिस्थितीत पारध करण्याची परवानगी देता येणार नाही.
- ४) अभयारण्य/राष्ट्रीय उद्यानाच्या सिमेपासून ५ कि.मी. सभोवतालच्या क्षेत्रात या तरतुदीचा वापर करतांना अत्याधिक काळजी घेण्यात यावी.
- ५) पारध करण्याच्या परवानगीत पारध करण्यासाठी लागणारा व्यवहारिक कालावधी व क्षेत्र याबाबतचा तपशिल नमूद करावा. परवानाधारकाने त्याचे काटेकोरपणे पालन करावे.

- ६) प्रत्येक महिन्यात देण्यात आलेले परवाने व त्यानुसार पारध करण्यात आलेल्या रानडुककर / रोही यांच्या संख्येबाबत व विल्हेवाटीच्या तपशिलाचा मासिक अहवाल वनक्षेत्रपाल यांनी संबंधित उपवनसंरक्षकाकडे सादर करावा. उपवनसंरक्षक व त्यांचे वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी त्याचे स्तरावर पारध झालेल्या वन्यप्राण्यांबाबत दर महिन्यास आढावा घेऊन प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), यांचेकडे अहवाल पाठवावा.
- ७) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव) या सूचनाबाबत झालेल्या कार्यवाहीचा आढावा घेतील व वेळोवेळी आवश्यकतेनुसार शासनास अहवाल पाठवतील.
- ८) या सूचनांचे अंमलबजावणीत काही अडचणी आल्यास प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), यांनी त्यांचे स्तरावर क्षेत्रिय अधिकारी यांना सूचना द्याव्यात.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा संकेताक २०१५०७२२१६११३३५२१९ असा आहे. हे परिपत्रक डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अरविंद आपटे)

विशेष कार्य अधिकारी
महसूल व वन विभाग.

प्रति, माहिती व उचित कार्यवाहीसाठी :-

- १) मा.मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई यांचे प्रधान सचिव.
- २) मा.मंत्री (वने), महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई यांचे खाजगी सचिव.
- ३) मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) अपर मुख्य सचिव, वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) अपर मुख्य सचिव, नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) अपर मुख्य सचिव (कृषी), कृषी व पदुम विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ७) प्रधान सचिव (महसूल), मंत्रालय, मुंबई.
- ८) सचिव (मदत व पुनर्वसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ९) महासंचालक, माहिती व प्रसिद्धी महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
- १०) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन बल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.

- ११) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- १२) अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (अर्थसंकल्प, नियोजन व विकास), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
- १३) व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य वनविकास महामंडळ, नागपूर.
- १४) प्रधान मुख्य वनसंरक्षक व महासंचालक, सामाजिक वनीकरण संचालनालय, म.रा. पुणे
- १५) अपर प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), पूर्व नागपूर / पश्चिम, मुंबई / नाशिक.
- १६) सर्व विभागीय आयुक्त
- १७) सर्व मुख्य वनसंरक्षक (प्रादेशिक)
- १८) सर्व मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव)
- १९) सर्व महाव्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य वनविकास महामंडळ
- २०) मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, ताडोबा अंधारी व्याघ्र प्रकल्प, चंद्रपूर.
- २१) मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प, अमरावती
- २२) मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, पेंच व्याघ्र प्रकल्प, नागपूर.
- २३) मुख्य वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, सह्याद्री व्याघ्र प्रकल्प, कोल्हापूर
- २४) मुख्य वनसंरक्षक तथा संचालक, संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान, बोरिवली
- २५) वनसंरक्षक तथा क्षेत्र संचालक, नवेगाव-नागझिरा व्याघ्र प्रकल्प, गोंदिया.
- २६) वनसंरक्षक (वन्यजीव), ठाणे/नाशिक.
- २७) सर्व पोलीस आयुक्त
- २८) सर्व जिल्हाधिकारी
- २९) सर्व उप वनसंरक्षक (प्रादेशिक)
- ३०) सर्व उपवनसंरक्षक (वन्यजीव)
- ३१) सर्व विभागीय व्यवस्थापक, महाराष्ट्र राज्य वनविकास महामंडळ
- ३२) विभागीय वन अधिकारी, सांगली / उस्मानाबाद / बीड / चिपळूण / हिंगोली.
- ३३) उप विभागीय वन अधिकारी, भोर / संगमनेर / मालेगांव
- ३४) सर्व पोलीस अधीक्षक.
- ३५) सर्व जिल्हा कृषी अधिकारी.
- ३६) महालेखापाल-१/२ (लेखा परीक्षा /लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य , मुंबई / नागपूर
- ३७) नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ३८) वित्त विभाग (व्यय-१० कार्यासन), मंत्रालय, मुंबई.
- ३९) कृषी, पशुसंर्धन, दुर्घटविकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ४०) प्रसिद्धी व माहिती अधिकारी (वने), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर
- ४१) वन कक्षातील सर्व कार्यासने, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ४२) निवड नस्ती, फ-१ कार्यासन, महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.